

Rövidtávú munkaerő-piaci előrejelzés 2013

Összefoglaló

Budapest, 2012. november

Adatfelvétel

2012 szeptember – október között került sor a Nemzeti Munkaügyi Hivatal és az MKIK Gazdaság és Vállalkozáskutató Nonprofit kft. „Rövidtávú munkaerő-piaci prognózis” kutatásának 2012. évi adatfelvételére, amelynek során az NMH és az MKIK GVI munkatársai 6782 cég vezetőjét kérdezték meg a munkaerő iránti jelenlegi és várható keresletükről. Az eredmények reprezentatívnak tekinthetők földrajzi elhelyezkedés és gazdasági ág együttes eloszlása és ezen belül létszám szerint. Az alábbiakban e kutatás eredményeit ismertetjük úgy, hogy a kutatási eredményeket összevetjük más adatforrások, becslések idevágó adataival.

Üzleti helyzet

A magyar gazdaság állapotára erősen hat tágabb környezete, azaz az Európai Unió többi országa, amelyek a kis, nyitott gazdaságunk legfőbb exportpiaca és kereskedelmi partnere. Ezért fontos röviden kitérni az EU gazdaságának közeljövőjét befolyásoló kockázati tényezőkre. Ezek közül a legfontosabbak:

- bizonytalanság a rövid távú növekedési kilátásokat tekintve
- az eszkalálódó euróválságnegatívan hat a növekedési és a foglalkoztatási kilátásokra
- az EU egészében 2013-ban fennáll a gazdasági visszaesés veszélye
- a válságot megelőző években jelentős belső és külső egyensúlytalanságok halmozódtak fel a tagállamokban
- viszonylag magas átlagos munkanélküliség
- a belső kereslet várhatóan gyenge marad 2013-ban
- a francia gazdaság állapota: a túlságosan bőkezű jóléti rendszer, elszabaduló államháztartási hiány és a költségvetési szigorítások halogatása miatt a francia gazdaság 2013-ban az EU gazdaságának legnagyobb kockázati tényezőjévé válik.

Az Európai Bizottság prognózisa szerint az EU és az euróövezet gazdaságának rövid távú kilátásait továbbra is bizonytalanság jellemzi. Az euróövezet válsága továbbra is rányomja bélyegét a gazdaság helyzetére, de a várakozások szerint 2013-ban fokozatosan helyre fog állni a gazdasági növekedés, 2014-ben pedig további erősödés várható. A lelassult gazdasági tevékenység következtében a munkanélküliségi ráta 2012-ben az EU-ban várhatóan eléri a 10,5 százalékot, az euróövezetben pedig a 11,3 százalékot. Az előrejelzések szerint a munkanélküliség 2013-ban fog tetőzni, mégpedig 10,9 százalékos szinten az EU-ban, illetve 11,8 százalékos szinten az euróövezetben, majd 2014-ben valamelyest mérséklődni fog.

Ezzel szemben az elemzőcégek többsége rontott az eurózóna következő két évet felölelő gazdasági prognózisán és több befektetési ház elemzői prognosztizálnak recessziót az euróövezet gazdaságára vonatkozóan az idei évre a lassuló kibocsátás és a tovább eszkalálódó euróválság miatt. Egyes elemzői vélemények szerint 2013-ban sem bizonyos a növekedés az eurózóna gazdaságaiban.

A legtöbb nemzetközi elemzőcég Magyarországra vonatkozó elemzéseiben rontotta idei előrejelzését. 2012 egészére 1 százalék fölötti GDP-csökkenést várnak, 2013-ra pedig enyhe, kockázatokkal terhelt növekedést, illetve az OECD prognózisa szerint jövő évben is recesszióban lesz a magyar gazdaság (-0,1 % os növekedési ütem várható). Az adatokból az is látszik, hogy többek között az euróövezet adósságválsága is terheli a kelet-európai gazdaságokat.

A magyar gazdaságra ható legfőbb kockázati tényezők az alábbiak:

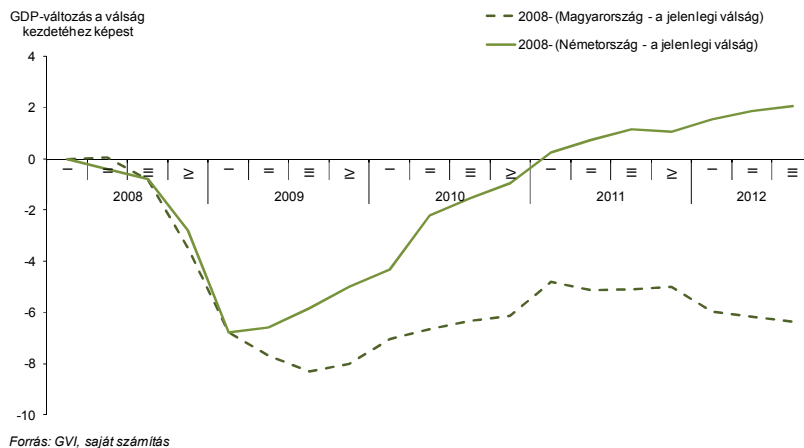
- a gazdasági növekedés lassulása, elhúzódó recesszió
- az exportpiacok keresletének zsugorodása
- a beruházások volumene jelentősen mérséklődhet, hiányoznak a beruházások feltételei
- korlátozott és drága hitelhez jutás
- magas és várhatóan a közeljövőben nem csökkenő munkanélküliség
- a gazdaságpolitika kiszámíthatatlansága miatti bizalomvesztés

2009-ben rendkívül mély válságot élt meg a magyar gazdaság, a recesszió mélysége megközelítette a transzformációs visszaesés (1991-1995) során tapasztalt mértéket. A gazdasági teljesítmény 2009 folyamán zuhanásszerű visszaesést produkált, mely az év közepén érte el mélypontját. 2010 első felében lelassult a romló tendencia, majd növekedésbe fordult, az év második felében pedig a gyorsulás üteme már elérte a válság előtti szintet. Azonban a nemzetközi gazdasági környezet az euróövezet válságának elhúzódásával 2011-től újfent igen kedvezőtlené vált, és ezzel párhuzamosan a magyar gazdaság növekedési üteme már 2011-ben erőteljesen lelassult, 2012-ben pedig recesszióba süllyedt.

A gazdasági válság hatását a legszemléletesebben úgy ábrázolhatjuk, ha a GDP negyedéves változását a válság kezdetének időpontjához képest figyeljük meg. A V1. ábra a válság magyar, illetve német gazdaságra gyakorolt hatását hasonlítja össze egymással a fenti módon. Az ábrán jól megfigyelhető, hogy a válságból való kilábalás lassúsága sokkal jobban jellemzi a magyar gazdaságot, mint a magyar gazdaság első számú exportpiacát jelentő német gazdaságot. Egyrészt a magyar válság mélyebb volt, mint a német, másrészt a kilábalás is később kezdődött meg nálunk, mint Németországban. Miközben a visszaesés szinte teljes egészében ugyanolyan gyorsan és mértékben érintette a két gazdaságot, addig a fordulóponthoz utána, 2009 első negyedévében a német gazdaság jóval gyorsabban és erőteljesebben kapott erőt, mint a magyar. 2010 második felétől kezdve egyre inkább elszakad egymástól a két gazdaságban a válság előtti szintre való visszakapaszkodás üteme. A német gazdaság 2011 elején már visszatért a válság előtti szintre és azóta szinte töretlenül növekszik tovább, a magyar gazdaság azonban elhúzódó recesszióba került. Bár a magyar ipari növekedés motorja továbbra is az ipari export és ezen belül a Németországba irányuló export, a magyar cégek nem tudták teljes egészében kiaknázni a német fellendülést, a kereslet, és ezen belül az importkereslet növekedését.

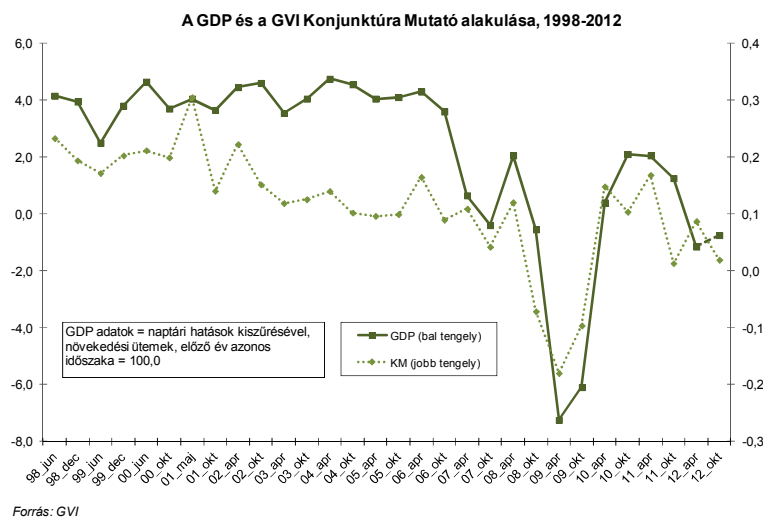
1. ábra: A GDP változása a válság kezdetéhez képest a válság kezdete óta eltelt negyedévekben (2008 q1 - 2012 q3)

Hol tartunk a válságban? A GDP változása a válság kezdetéhez képest a válság kezdete óta eltelt negyedévekben (2008 q1 - 2012 q3)

A GVI 2012. októberi konjunktúrafelvételének tanúsága szerint Magyarországon romlott az üzleti bizalom: a vállalati várakozások áprilisi fellendülése után újra pesszimistábbakká váltak a cégek. A GVI Konjunktúra Mutató az áprilisi 8,7 ponttól 6,8 pontos csökkenést követően 1,9 pontra süllyedt. Az eredmények negatív fordulatról tanúskodnak, miközben az üzleti helyzet megítélésével és a várakozásokkal kapcsolatos bizonytalanság továbbra is jelentős. A jelenlegi és a várható üzleti helyzet mutatóinak összevetése alapján a magyar vállalkozások kilátásai stagnáló helyzetet vetítenek elő, ugyanakkor a romló üzleti klímától sem állnak távol. Több részmutatónál továbbra is megfigyelhető a gazdasági válság hatása, különösen a válság által erőteljesen érintett szektorokban, így például az építőiparban.

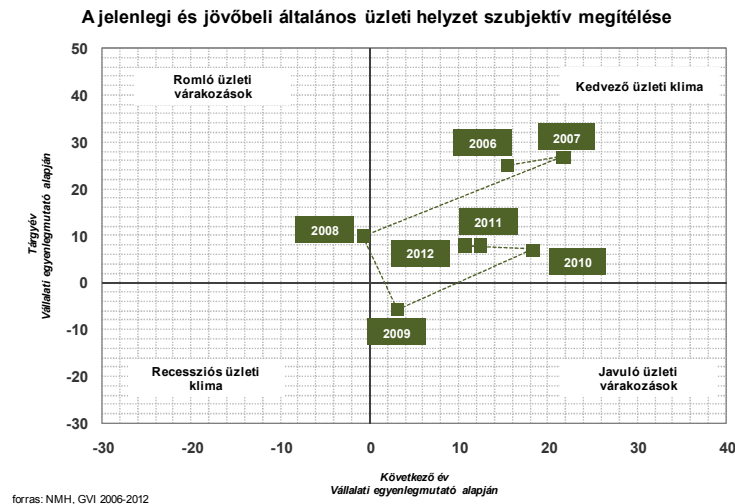
2. ábra: A GDP és a GVI Konjunktúra Mutató alakulása, 1998-2012

Az NMH-GVI Rövidtávú Munkaerő-piaci Előrejelzés kutatása szerint a 2008 őszi adatok az üzleti klíma jelentős romlását mutatják – a vállalatok mind a jelenlegi, mind a jövőbeli helyzetüket jelentősen negatívabban látták. Borúlátó várakozásaik be is teljesültek, 2009-ben érte el a mélypontot az üzleti helyzet megítélése. Ezzel együtt az egyes gazdasági ágakban eltérő mértékben ugyan, de a 2008-ban megfogalmazottakhoz képest optimistábbá váltak a várakozások. 2010-ben már

ismét kedvezővé vált az üzleti klíma – mind a jelenlegi, mind a jövőbeli üzleti helyzet megítélésekor többségbe kerültek a pozitívan értékelő vállalatok. 2011-ben és 2012-ben is ugyan nem a válság előtti időszaknak megfelelő mértékben, de kedvező üzleti klímával lehet jellemezni a vállalkozások üzleti környezetét, azonban mindkét évben kis mértékben romlottak a jövőre vonatkozó várakozások. Ebben a tekintetben tehát nem mutatkozik lényeges változás a 2011-es és a 2012-es felvétel eredményei között.

3. ábra: A jelenlegi és jövőbeli általános üzleti helyzet szubjektív megítélése 1.

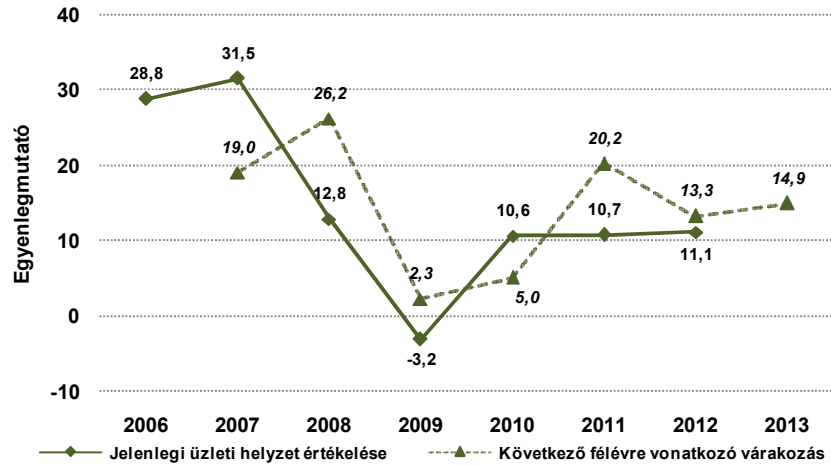

Ábraértelmezés: Az ábra két tengelye az általános üzleti helyzetet kifejező egyenlegmutatót jeleníti meg. A függőleges tengelyen a tárgyévre, a vízszintes tengelyen a következő évre vonatkozó egyenlegmutató értékei kaptak helyet. Eszerint a jobb felső szegmens a „Kedvező üzleti klíma”, amikor többségben vannak, mind a jelenlegi, mind a jövőbeli helyzetüket pozitívan értékelő vállalatok. Ennek ellentéte a bal, alsó szegmens, amikor mind a jelenlegi tárgyévi helyzet, mind a jövőbeli várakozások negatívak. Az origó jeleníti meg a semleges állapotot: ebben a pozícióban a jelen és a jövő értékelésekor a pozitívan és negatívan nyilatkozó vállalatok kiegyenlítik egymást. Eszerint az origótól való távolság is értelmezhető, minél messzebbi egy megjelenített pozíció, annál inkább többségben vannak akár a pozitív, akár a negatív értékelések. Az eddigiek alapján tehát, az origótól vett vízszintes pozitív elmozdulás mértéke a jövőbeli optimizmus mértékét fejezi ki.

A vállalatok idén hasonlóan ítélik meg üzleti helyzetértéküket, mint a tavaly vagy két évvel ezelőtt – így lényegében elmondható, hogy az akkor megfogalmazott óvatos várakozásaik nem teljesültek. Az általános üzleti helyzetet kifejező egyenlegmutató értéke 11 pont – azaz 11 százalékpontos többségben vannak azok a vállalatok, akik inkább kedvezően ítélik meg üzleti helyzetüket, azokkal szemben, akik kedvezőtlenül.

A 2012-re vonatkozó üzleti várakozások nagyon hasonlóak a tavalyiakhoz, az egyenlegmutató értéke 15 pont – azaz 15 százalékpontos többségben vannak azok a vállalatok, akik bíznak üzleti helyzetük javulásban 2013 első félévében, mint azok, akik az üzleti helyzet romlását várják.

4. ábra: A jelenlegi és jövőbeli általános üzleti helyzet szubjektív megítélése 2.

Forrás: NMH, GVI 2006-2013

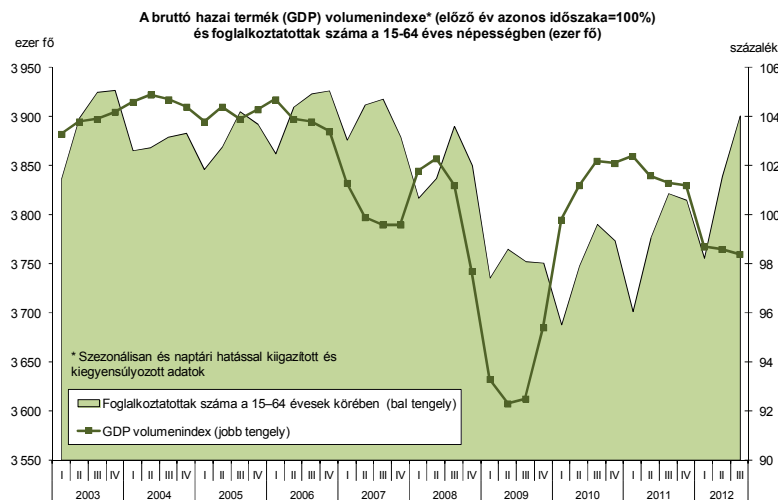
Egyenlegmutató: Az ábrán látható értékek százalékos skálára vetített egyenlegmutatók. Az egyenlegmutató minden esetben a pozitív és a negatív helyzetértékelés adó vállalatok arányának különbsége. Így a mutató -100 és $+100$ közötti értékeket vehet fel. -100 -at akkor, ha minden cég negatívan és $+100$ -at akkor, ha minden cég pozitívan ítéli meg a helyzetét.

Bázis: 10 főnél nagyobb vállalatok

Létszámváltozások a versenyszférában

A foglalkoztatottak száma 2010 első felében növekedett, majd ez a kedvező tendencia megtört és enyhe csökkenésnek adta át a helyét. 2011-ben a GDP növekedése lassulni kezdett, a foglalkoztatottak száma pedig kis mértékben nőtt. 2012 első három negyedévében a GDP folyamatosan csökkent, a foglalkoztatottak száma pedig a közfoglalkoztatottak számának gyors növekedése következtében megugrott és visszatért a válság előtti szintre.

5. ábra: A bruttó hazai termék (GDP) volumenindexe (előző év azonos időszaka=100%) és a foglalkoztatottak száma a 15-64 éves népességben (ezer fő), 2003 – 2012. III. negyedév

Forrás: KSH

A versenyszférában alkalmazásban állók létszáma a 2008-as igen enyhe növekedés után 2009 folyamán a gazdasági válság hatására jelentős, 5-8 százalékos

körül visszaesést mutatott minden negyedévben. 2010-ben a csökkenés üteme lassulni kezdett, majd az év második felében már 3 százalékos körüli növekedést tapasztaltunk a versenyszféra alkalmazottainak számában. 2011-ben a növekedési ütem folyamatosan gyengült, az év végén stagnálást mutattak az adatok. 2012-ben a negatív tendencia tovább folytatódott: az első negyedévben 1,3 százalékkal, a második és a harmadik negyedévben pedig 2,1 százalékkal csökkent az alkalmazotti létszám a versenyszférában.

6. ábra: Az alkalmazásban állók létszámának változása, 2008–2012, százalék (az előző év azonos időszaka: 100,0)

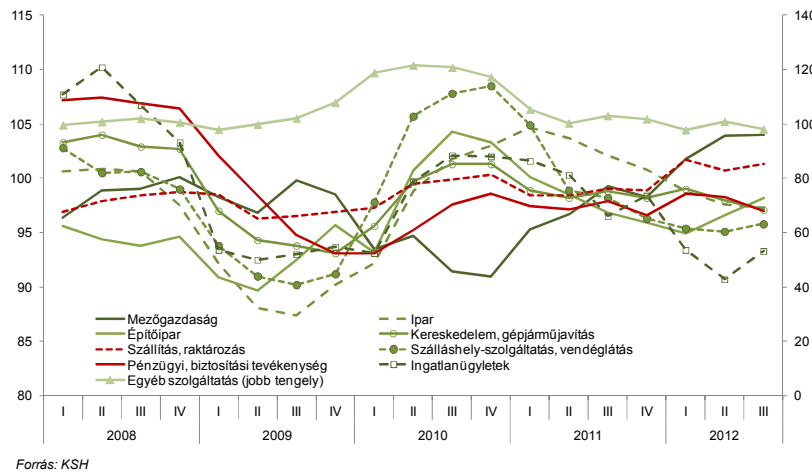
		2008.				2009.				2010.			
		I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.
versenyszféra	(ezer fő)	1 967,3	1 972,8	1 956,9	1 913,3	1 874,0	1 819,9	1 799,5	1 794,2	1 778,6	1 828,0	1 852,4	1 847,8
költségvetési szféra	(ezer fő)	714,9	731,3	723,1	718,7	709,5	753,3	768,9	759,6	747,0	787,7	783,3	772,6
		2011.				2012.							
		I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.					
versenyszféra	(ezer fő)	1 828,9	1 856,1	1 868,7	1 851,2	1 804,3	1 816,4	1 829,0					
költségvetési szféra	(ezer fő)	711,8	751,4	740,7	734,3	716,1	768,4	763,0					

A versenyszféra gazdasági ágak szerinti bontásából azt láthatjuk, hogy 2009-ben a mezőgazdaságban alkalmazásban állók létszáma némi bővülést mutatott, a vendéglátás területén viszont jelentős volt a visszaesés. 2010-ben az egyéb szolgáltatások területén volt a legdinamikusabb a foglalkoztatottak számának növekedése, és a vendéglátásban alkalmazottak létszáma is bővült. Ugyanekkor a pénzügyi szolgáltató cégek körében visszaesett a foglalkoztatás. 2011-ben ez utóbbi területen már növekedés figyelhető meg, emellett az iparban és a mezőgazdaságban is, ellenben az építőiparban, az ingatlanügyletek területén és az egyéb szolgáltató cégeknél jelentős csökkenést figyeltünk meg. 2012 első három negyedévében a mezőgazdaság és a szállítás, raktározás gazdasági ágakban történt kis mértékű bővülés, az ingatlanügyletekkel foglalkozó cégek körében azonban visszaesés figyelhető meg.

7. ábra: A versenyszférában alkalmazásban állók létszámának változása gazdasági ágak szerint, (az előző év azonos időszaka = 100 százalék)

A versenyszférában alkalmazásban állók létszámának változása gazdasági ágak szerint, 2008-2012, százalék (az előző év azonos időszak = 100,0)

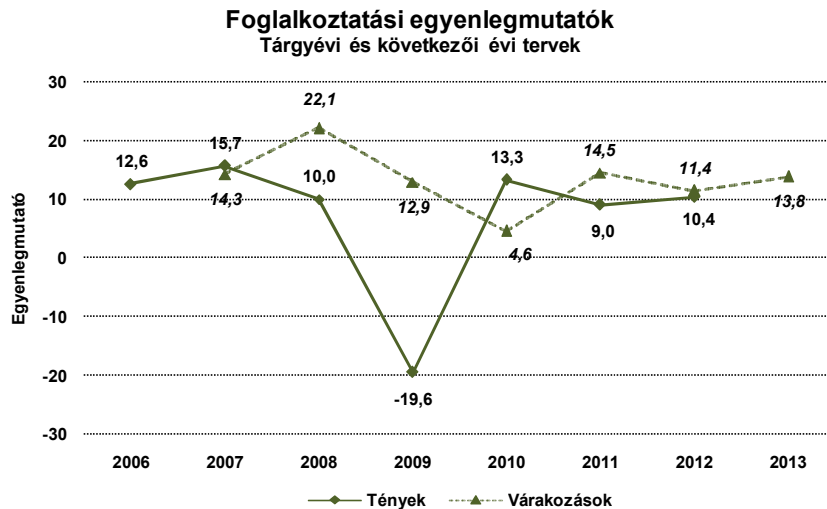

Forrás: KSH

A Kopint-Tárki Konjunktúrakutató Intézet Zrt. 2012. őszi konjunktúrajelentése szerint 2012-ben a látszólag kedvező változások ellenére nem érzékelhető élénkülés a munkaerő-piacon. A munkanélküliség 11 százalékos szinten ragadt, emellett magas szintű és növekvő az ifjúsági munkanélküliség. Az alkalmazottak száma egy éve folyamatosan csökken, a költségvetésben alkalmazottak létszámnövekedése a közmunkahelyek teremtésének tudható be, tehát összességében a foglalkoztatottság bővülését a közmunkások növekvő száma eredményezi. Hasonló folyamatokat várhatunk a következő évre is, a közmunkahelyek számának a ciklikussága mellett nagyobb növekedésre azonban nem számíthatunk.

A NMH-GVI Rövidtávú Munkaerő-piaci előrejelzése szerint enyhén pozitív létszámfelvételi szándékkal jellemezhetőek a magyar versenyszféra következő évi várakozásai. Míg 2012-ben 10 százalékponttal több vállalat bővítette létszámát, mint amennyi csökkentette, addig 2013-ban ugyanez az arány 14 százalék. Eszerint jövőre több vállalat tervez létszámfelvételt, mint amennyit a tavalyi felvételen terveztek a cégek 2012-re. A jelenség lényegében megfelel a korábbi két év tapasztalatainak, amikor a vállalatok enyhén optimista várakozásokat fogalmaztak meg, amelyek később csak részben teljesültek.

8. ábra: Foglalkoztatási egyenlegmutatók

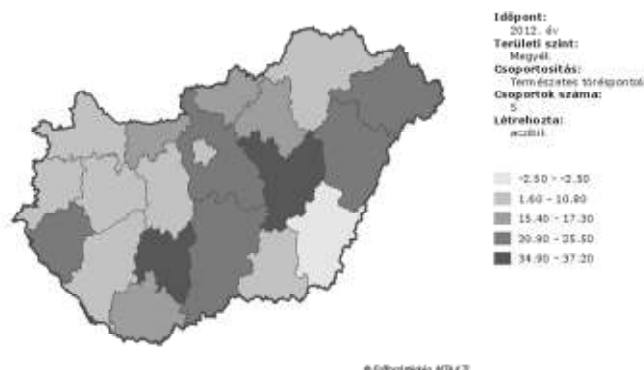

Egyenlegmutató: Az ábrán látható értékek százaskálára vetített egyenleg-mutatók. Az egyenlegmutató minden esetben a pozitív és a negatív helyzetértékelés adó vállalatok arányának különbsége. Így a mutató -100 és $+100$ közötti értékeket vehet fel. -100 -at akkor, ha minden cég létszámcsökkenésben és $+100$ -at akkor, ha minden cég létszám növekedésben pozitívan ítéli meg a helyzetét.

Ábraértelmezés: Az ábrán látható egyenlegmutatókban bekövetkező egy pontos elmozdulás egy százalékpontos változásnak feleltethető meg. Szaggatott vonallal kerültek megjelenítésre az adott évre vonatkozó tényadatok és folytonos vonallal az előző évben, a következő évre megfogalmazott tervek, várakozások.

Jász-Nagykun-Szolnok (37pont) Tolna (35pont) és Szabolcs (26pont) megyében bizonyultak legoptimistábbak a vállalatok, a 2013-ra vonatkozó egyenlegmutató értéke ezekben a térségekben a legmagasabb. Velük szemben Vas (3pont) Csongrád (2pont) és Békés (-3pont) megyében a legrosszabbak a létszámmozgásokkal kapcsolatos várakozások. Békés megye kiemelendő, hiszen egyedül ebben a megyében vannak többségben a létszámcsökkenést prognosztizáló vállalatok a létszám növekedésben bízókkal szemben.

9. ábra: Foglalkoztatási várakozások 2013 - vállalati egyenlegmutató

A korábbi előrejelzéseket és ezek hibáit is figyelembe vevő becsléseink szerint 2013-ban a valószínűsíthető forgatókönyv alapján 0,2 százalékkal csökken az alkalmazásban állók száma a versenyszektorban. A pesszimista forgatókönyv szerint 0,8 százalékkal csökken, az optimista forgatókönyv szerint 1 százalékkal nő az alkalmazásban állók létszáma a versenyszektorban.

10.tábla: 2013-ra várható létszámvárakozások forgatókönyvek szerint

Pesszimista forgatókönyv	Valószínűsíthető	Optimista
-0,8%	-0,2%	1,0%

Forrás: NMH, GVI 2012

A valószínűsíthető forgatókönyv szerint az iparban 0,5 százalékkal nőhet az alkalmazásban állók létszáma. Ezzel szemben a többi gazdasági ágban csökkenés valószínűsíthető, leginkább a mezőgazdaságban, ahol 1,8 százalékos csökkenést prognosztizálunk. Fontosnak tartjuk kiemelni, hogy a mezőgazdaság terén az optimista forgatókönyv szerint is csökkenés várható.

11.tábla: 2013-ra várható létszámvárakozások gazdasági ágak szerint

	Pesszimista	Valószínűsíthető	Optimista
Mezőgazdaság	-1,8%	-1,8%	-1,4%
Ipar és építőipar	-0,2%	0,5%	1,4%
Kereskedelem	-0,7%	-0,4%	0,6%
Gazdasági szolgáltatás	-1,6%	-0,8%	0,9%
Versenyszféra	-0,8%	-0,2%	1%

Forrás: NMH, GVI 2012

A döntően exportra dolgozó vállalati körben 3 százalékos visszaesést valószínűsítünk 2013-ban. Ugyanitt az optimista forgatókönyv szerint 0,8 százalékos növekedés, a pesszimista forgatókönyv szerint 4,5 százalékos csökkenés is bekövetkezhet.

12.tábla: 2013-as létszámvárakozások exporttevékenység szerint

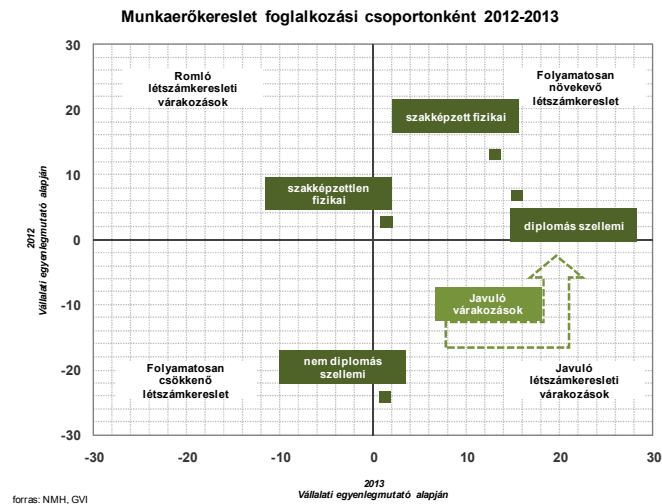
	Pesszimista	Valószínűsíthető	Optimista
Döntően nem exportra	0,8%	1,1%	1,0%
Döntően exportra dolgozó	-4,5%	-3,0%	0,8%
Versenyszféra	-0,8%	-0,2%	1,0%

Forrás: NMH, GVI 2012

A foglalkoztatási egyenlegmutatók szerint a szakképzett és a szakképzetlen fizikai, illetve a diplomás szellemi munkakörök is folyamatosan bővülő létszámkereslettel jellemezhetőek – ezen csoportokban 2012-ben is több vállalat bővítette létszámát, mint csökkentette, illetve ez a 2013-as évre vonatkozó várakozásokra is igaz. A tárgyévi és következő évi növekedés mértéke azonban eltérő az egyes csoportokban. A szakképzett fizikai munkakörök esetében a következő évben növekszik, a diplomás szellemi munkakörök esetében csökken a

bővülés mértéke. A nem diplomás szellemi foglalkoztatottak lényegesen eltérnek ezen csoportoktól, ők a korábbi éveknek megfelelően javuló létszámkereslettel jellemezhetőek – az egyenlegmutató értéke jelentős létszámcsökkenést mutat a tárgyévben és enyhe növekedést prognosztizál a következő évre. Itt 2010 óta minden évben jelentős csökkenésről számolnak be a vállalatok és enyhe emelkedést prognosztizálnak a következő évre – azaz pozitív várakozásaik soha nem valósulnak meg.

13.ábra: Munkaerő-kereslet foglalkoztatási csoportonként 2012-2013

Ábraértelmezés: Az ábra két tengelye az általános a foglalkoztatási egyenlegmutatót jeleníti meg. A függőleges tengelyen a tárgyév, a vízszintes tengelyen a következő évre vonatkozó egyenlegmutató értékei kaptak helyet. Eszerint a jobb felső szegmens a „Folyamatosan növekvő létszámkereslet”, amikor többségben vannak, mind a 2012-ben, mind a 2013-ban létszámukat bővítő vállalatok. Ennek ellentéte a bal, alsó szegmens, amikor mind a tárgyévi helyzet, mind a jövőbeli várakozások kedvezőtlenek, azaz mindkét évben létszámcsökkenésre lehet számítani. Az origó jeleníti meg a semleges állapotot: ebben a pozícióban a jelen és a jövő értékelésekor a pozitívan és negatívan nyilatkozó vállalatok kiegyenlítik egymást. Eszerint az origótól való távolság is értelmezhető, minél messzebbi egy megjelenített pozíció, annál inkább többségben vannak akár a pozitív, akár a negatív értékelések. Az eddigiek alapján tehát, az origótól vett vízszintes pozitív elmozdulás mértéke a jövőbeli létszámfelvételi optimizmus mértékét fejezi ki.